

deSingel

Internationale Kunstcampus

2010-2011 BLAUWE ZAAL

GROTE PODIA

IL GIARDINO ARMONICO OLV. GIOVANNI ANTONINI WO 18 MEI 2011

ism. HAVEN VAN ANTWERPEN hoofdsponsor deSingel

**Haven van
Antwerpen**

2010-2011 INSTRUMENTALE BAROK

AKADEMIE FÜR ALTE MUSIK BERLIN
DO 14 OKT 2010

AKADEMIE FÜR ALTE MUSIK BERLIN
& MIDORI SEILER
DO 2 DEC 2010

IL GARDELLINO
VR 7 JAN 2011

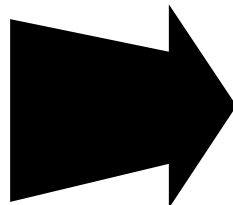
LE CONCERT SPIRITUEL
OLV. HERVÉ NIQUET
WO 30 MRT 2011

**IL GIARDINO ARMONICO
OLV. GIOVANNI ANTONINI
WO 18 MEI 2011**

inleiding door **Jan Devlieger / 19.15 uur / muziekstudio**

begin **20.00 uur**
pauze omstreeks **20.45 uur**
einde omstreeks **21.45 uur**

teksten programmaboekje **Jan Devlieger**
coördinatie programmaboekje **deSingel**

IL GIARDINO ARMONICO OLV. GIOVANNI ANTONINI

GEORG FRIEDRICH HÄNDEL (1685-1759)

Concerto grosso in G, opus 6 nr 1

15'

A tempo giusto

Allegro

Adagio

Allegro

Allegro

FRANCESCO SAVERIO GEMINIANI (1687-1762)

Concerto grosso in d, opus 5 nr 12 'La Follia'

12'

GEORG FRIEDRICH HÄNDEL

Concerto grosso in b, opus 6 nr 12

15'

Largo

Allegro

Laghetto e piano

Adagio

Allegro

PAUZE

GEORG FRIEDRICH HÄNDEL

Concerto grosso in g, opus 6 nr 6

15'

Larghetto e affettuoso

Allegro ma non troppo

Musette

Allegro

Allegro

ANTONIO VIVALDI (1678-1741)

**Concerto voor blokfluit en strijkers in F, opus 10 nr 1,
RV433 'La Tempesta di Mare'**

7'

Allegro

Largo

Presto

GEORG FRIEDRICH HÄNDEL

Concerto grosso in Bes, opus 6 nr 7

15'

Largo

Allegro

Largo e piano

Andante

Hornpipe

Fotograferen is absoluut verboden tijdens voorstellingen, concerten en tentoonstellingen. Dat geldt ook voor het maken van film-, video- of geluidsopnamen.

gelieve uw GSM uit te schakelen

De inleidingen kan u achteraf beluisteren via www.desingel.be
Selecteer hiervoor voorstelling/concert/tentoonstelling van uw keuze.

Op www.desingel.be kan u uw visie, opinie, commentaar, appreciatie, ... betreffende het programma van deSingel met andere toeschouwers delen. Selecteer hiervoor voorstelling/concert/tentoonstelling van uw keuze. Neemt u deel aan dit forum, dan maakt u meteen kans om tickets te winnen.

Bij elk concert worden cd's te koop aangeboden door 't KLAverVIER, Kasteeldreef 6, Schilde, 03 384 29 70 > www.tklavervier.be

Grand café deSingel

open alle dagen 9 > 24 uur
informatie en reserveren +32 (0)3 237 71 00
www.grandcafedesingel.be
drankjes / hapjes / snacks / uitgebreid tafelen

CONCERTI GROSSI VAN HÄNDEL, 'LA FOLLIA' VAN GEMINIANI & VIVALDI'S 'LA TEMPESTA DI MARE'

Händels Concerti grossi, opus 6

De 'Twelve Grand Concertos in 7 parts', HWV319-330, schreef George Frideric Händel (1685-1759) gedurende de maanden september en oktober van het jaar 1739 in Londen, naar het voorbeeld van het beroemde en zeer succesvolle opus 6 van Arcangelo Corelli, met eveneens 12 concerti grossi.

Als huldeblijk - en vermoedelijk ook uit economische perspectief, kreeg dit opus bij de tweede editie te Londen in 1740 het nummer 6 toebedeeld, analoog met de nummering bij Corelli. Corelli is niet de uitvinder van het concerto grosso maar standaardiseerde deze compositietechniek, waarbij een kleine groep (concertino) in dialoog treedt met een grote groep (ripieno). Een algemeen kenmerk van Händels compositiewijze is het veelvuldig hergebruik in nieuwe composities van eerder gecomponeerde muziek, van zichzelf en soms ook van anderen. Er is in Händels opus 6 recyclage merkbaar vanuit zijn orgelconcerti en de ouverture tot 'Ode for St Cecilia's Day' en 'Imeneo', alsook ontleningen aan de klavecimbelbundel 'Componimenti Musicali' uit 1739 van Gottlieb Muffat. Händels concerti grossi zijn echter niet het resultaat van louter kunst- en vliegwerk, maar getuigen van een grote originaliteit en creativiteit, met grotendeels nieuw gecomponeerd werk. Zij kwamen tot stand in een periode waar het hoogtepunt van de Italiaanse opera in Engeland voorgoed voorbij was. Verschillende factoren speelden hierbij een rol. Er vond op maatschappelijk en economisch vlak een verschuiving plaats waarbij de burgerij steeds minder interesse had voor een geïmporteerde kunstvorm die eigenlijk bedoeld was voor de adel maar die kon deze dure producties niet meer betalen. Händel legde zich noodgedwongen toe op het ontwikkelen en uitbouwen van het Engelse oratorium, dat heel veel elementen van de Italiaanse opera overneemt. Zo is het oratorium evenzeer bedoeld voor het theater, maar is geschreven in de Engelse volkstaal en - in tegenstelling tot de Italiaanse opera - niet scenisch opgevat. Het koor neemt vaak een grotere en meer centrale rol in. Net als zijn orgelconcerti gaf Händel zijn concerti grossi een plaats als intermezzi binnen zijn theaterwerken. Deze instrumentale tussenspelen werden warm onthaald door het publiek. Händels uitgever John Walsh speelde gretig in op dit succes en sleepte een honderdtal intekeningen in de wacht bij de tweede publicatie van Händels opus 6 in 1740. Bij deze abonnees vinden we belangrijke figuren,

Georg Friedrich Händel. Schilderij van Thomas Hudson, 1756 © National Portrait Gallery, Londen

zoals leden van de koninklijke familie, componisten, theatermanagers, organisten, enz. Ondanks het feit dat Händel gebruik maakt van de conventionele geplogenheden van het concerto grosso naar Corelliaans model, slaagt hij erin om in zijn opus 6 zijn compositorisch talent ten volle te benutten en tot ontplooiing te brengen. Deze meesterlijke concerten grossi zijn een staalkaart van alle mogelijke genres en muzikale tendensen uit de barok.

Het openingsdeel van het **Concerto grosso in G, opus 6 nr 1** is heel nobel en plechtstatig. Händel bouwt telkens in het begin van de eerste vier maten gradueel op en maakt daarbij gebruik van het tonica-akkoord, gespeeld door het volledige orkest. Op de tweede en derde tel horen we telkens twee elkaar afwisselende dalende bewegingen van enerzijds de twee violen van het concertino en anderzijds de rest van het orkest. In maat 7 treedt het concertino op de voorgrond (ripieno tacet), waarbij de beide violen elkaar imiteren en na een tijdje toch broederlijk in parallelle tertsen spelen, bijgestaan door de basso continuo van het concertino. In de laatste tiental maten van dit eerste deel is vooral de modulatie naar de gelijknamige toonaard g klein opvallend en sluit af met een halve cadens (stilstand op de dominant) waarna het tweede deel, een levendige 'Allegro', naadloos (attaca) kan aansluiten. In dit tweede deel komt het thema van de eerste twee maten verschillende keren terug, afgewisseld met modulerende episodes en sequenzen. In het derde deel, een plechtig 'Adagio' in de paralleltoonaard e klein van de hoofdtoonaard G groot, spelen de violen van het concertino een vocaal duet, becommentarieerd door de bassen met een markant ritmisch motief. Händel maakt, zoals in het vierde deel ('Allegro') van dit concerto, vaak gebruik van een fugatische componeerwijze met, net zoals in een fuga van Bach, veel thematische inzetten maar waarbij de stemvoering echter niet zo streng is uitgewerkt. Het laatste deel 'Allegro' (in feite een wiegende gigue) brengt ons het gebruikelijke spel van vraag en antwoord tussen concertino en ripieno.

Het **Concerto grosso in g klein, opus 6 nr 6** start met een donker en vrij tragisch 'Larghetto e affettuoso'. De violen spelen in dit deel vaak in een lage tessituur met inbegrip van de open solsnar. Het tweede deel is een chromatische fuga, ditmaal wel volledig geschreven conform de regels van de fuga. Het belangrijkste en centrale deel is een 'Musette' in de toonaard van de zesde graad: Es groot (tertsverwantschap). Deze evocatie aan het landelijk leven met reminiscenties aan instrumenten zoals draailier en doedelzak (een musette begint stevast met een pedaalnoot) werd geprezen door de befaamde eigentijdse commentator (lees criticaster) Charles Burney. Hij getuigt dat Händel dit pastoraal deel ook als afzonderlijk werk programmeerde bij de uitvoering van zijn oratoria. Het middendeel van deze 'Musette', geschreven in c klein (de paralleltoonaard

van Es groot), bevat heel wat passagewerk met zestiende noten voor de violen, terwijl de bassen een (niet strikt volgehouden) chaconnebas spelen. Daarna volgt een vrij homofoon en energievoll 'Allegro' naar het voorbeeld van de soloconcerten van Vivaldi, waarbij de eerste viool dialoogt met het orkest. Dit concerto besluit met een dansant 'Allegro'.

Het **Concerto grosso in Bes groot, opus 6 nr 7** is het enige concerto uit deze 'Grand Concertos' dat geschreven is voor orkest zonder concertino. De delen zijn allemaal vrij kort. Na het inleidende 'Largo' volgt een 'Allegro', een fuga waarbij het thema bestaat uit een enkele noot die in steeds snellere notenwaarden wordt herhaald. Het derde deel is harmonisch heel interessant en zorgvuldig vierstemmig uitgewerkt. Het voorlaatste deel, 'Andante' heeft een ritornelstructuur en het laatste deel is een 'Hornpipe' met de typische syncopes.

In het laatste concerto, het **Concerto grosso in b klein, opus 6 nr 12** maakt Händel opnieuw gebruik van concertino en ripieno. In het eerste deel horen we zowel elementen uit de Franse ouverture (de typische gepunte ritmes) als interventies van het concertino, beantwoord door het ripieno, zoals bij het opus 6 van Corelli. Het zeer attractieve tweede deel is geschreven als een perpetuum mobile van zestiende noten, waarbij er een mooie afwisseling is tussen de beide violen van het concertino, de eerste viool van het concertino en het ripieno. Het centrale driestemmige 'Larghetto, e piano' is een prachtige aria voor de eerste violen, gevolgd door een 'Variatio' (met toevoeging van versieringsnoten, voornamelijk in boven- en onderstem). Het 'Largo' dat daarop volgt doet dienst als een recitativo accompagnato en voert ons mee naar het slotdeel dat een fuga en gigue in zich verenigt.

Een coproductie van leerling en leermeester

Ook **'La Follia'** van Francesco Geminiani (1687-1762) is een hommage aan Arcangelo Corelli. Geminiani baseerde zich op de variaties op 'La Follia' uit Corelli's opus 5.

Dit opus 5 is in menig opzicht een bijzondere en belangrijke bundel. Zo koos Corelli er doelbewust voor om deze bundel met 12 vioolsonates te publiceren op 1 januari 1700. Hij wou hiermee 'de eeuw van de viool' aankondigen en dit instrument definitief op het voorplan laten treden, ten nadele van de viola da gamba. De muziek van Corelli werd zo populair dat er heel wat piraatdrukken en arrangementen voor diverse andere bezettingen het daglicht zagen. Zo voegde Veracini versieringen toe in zijn 'Dissertazioni sopra l'opera quinta del Corelli'. Componisten die de stijl van Corelli imiteerden zijn legio. Denk bijvoorbeeld aan een set triosonates van John Ravenscroft, gepubliceerd te Rome in 1695. De stijl van dit werk doet zo Corelliaans aan dat uitgeverij Le Cène te Amsterdam in ca. 1735 een

Arcangelo Corelli. Schilderij van Hugh Howard, ca. 1700 © Faculty of Music, Oxford University

gedeelte van deze werken na de dood van Ravenscroft (overleden in 1708) valselijk publiceerde als Corelli's opus 7! Francesco Geminiani, een Italiaanse violist, componist, theoreticus en discipel van Corelli, ging ook aan de slag met het werk van zijn mentor. Vanaf 1714, een jaar na de dood van Corelli, vestigde Geminiani zich in Londen waar hij net als Veracini, naast eigen werk versieringen schreef op de Vioolsonates opus 5 van Corelli. Hij werkte verder ook zes trisonates uit Corelli's opus 3 om tot concerti grossi. Ten slotte arrangeerde Geminiani ook het volledige opus 5 van Corelli tot concerti grossi. Hij behield hierbij de oorspronkelijke vioolpartij en schreef er heel vakkundig en met veel smaak andere partijen bij, als uitiem eerbetoen aan zijn leermeester. Men kan dus gerust spreken over een coproductie. De eerder genoemde Charles Burney vond de orkestraties van Geminiani maar niets: "He transformed Corelli's solos into concertos, by multiplying notes, and loading, and deforming, I think, those melodies, that were more graceful and pleasing in their light original dress". Vrij vertaald: "Hij transformeerde Corelli's solo's in concerto's, door noten toe te voegen, te overladen, en te vervormen, deze melodieën (zijn), denk ik, sierlijker en aangenamer in hun originele lichtere vorm". De variaties op 'La Follia' zijn gebaseerd op een basschema. Zij vormden een bron van inspiratie voor heel wat andere componisten zoals Vitali, Albicastro en Vivaldi tot Rachmaninov toe, met zijn '42 Variaties op een thema van Corelli' voor piano solo uit 1931.

Concerti per la Pietà

Antonio Vivaldi (1678 -1741) schreef '**La Tempesta di Mare**' net als de meeste van zijn talrijke concerti (zo'n 500 in totaal) voor de 'Ospedale della Pietà', waar hij van 1703 tot 1740 - weliswaar met talrijke onderbrekingen - werkzaam was als componist, vioolpedagoog en leider van de muziekkuitvoeringen ('maestro di concerti'). In Venetië waren er vier dergelijke 'Ospedali'. Zij hielden het midden tussen weeshuis (ook opvang van buitenechtelijke kinderen), klooster, meisjesschool en conservatorium. Muziek was een belangrijk onderdeel van de geboden opleiding, waar kosten noch moeite voor werden gespaard. De muziekkuitvoeringen in de 'Pietà' konden rekenen op enorme publieke belangstelling en kenden grote bijval. De enorme productie aan concerti van Vivaldi is te verklaren door de voortdurende vraag naar nieuwe muziek en niet te vergeten ook de inspiratie en werkkraft van de componist. Vivaldi standaardiseerde het soloconcerto (naar het voorbeeld van de concerti van Corelli) met de gebruikelijke drie delen: snel, langzaam en snel. De snelle hoekdelen hebben doorgaans een refreinstruuctuur, waarbij het refrein of ritornel voor het orkest afwisselt met vaak heel virtuoze fragmenten voor de solist. In het langzame middendeel staat het orkest meestal in functie van de solist en heeft het een begeleidende en ondersteunende rol, naast een inleidende en afsluitende tutti. Soms start de solist trouwens onmiddellijk met

Antonio Vivaldi. Schilderij van François Morellon La Cave, 1723 © Museo Bibliografico Musicale Bologna

een expressieve melodie, zonder inleiding van het orkest, zoals in **'La Tempesta di Mare'**. Dit concerto roept bepaalde gemoedstoestanden op, net als bepaalde andere concerti met een programmatische titel, zoals 'La Notte' ('De nacht') en 'Il Piacere' ('De rust'). De wervelende stijgende toonladderfiguur gevolgd door herhaalde zestiende noten brengen ons bij de aanvang van 'La Tempesta' meteen in de juiste stemming.

Il Giardino Armonico

Il Giardino Armonico werd in 1985 opgericht in Milaan door afgestudeerden van verschillende Europese conservatoria gespecialiseerd in de historische uitvoeringspraktijk. Hun repertoire bestaat hoofdzakelijk uit muziek van de zeventiende en achttiende eeuw. Naargelang het programma heeft het orkest een bezetting van drie tot dertig muzikanten. Il Giardino Armonico is regelmatig te gast op internationale festivals zoals oa. Musica e Poesia in San Maurizio (Milaan), Styriarte Festival in Graz, Salzburger Pfingsten Festival, Osterklang in Wenen, Schleswig-Holstein Musik Festival, Rheingau Festival, Internationale Musikfestwochen in Luzern en het Festival de Musique de Montreux-Vevey en in toonaangevende concertzalen zoals oa. het Concertgebouw Amsterdam, de Wigmore Hall in Londen, Musikverein en Konzerthaus in Wenen, Théâtre des Champs-Élysées en Théâtre du Châtelet in Parijs, Tonhalle in Zürich, Victoria Hall in Genève, Alte Oper in Frankfurt, Staatsoper Unter den Linden in Berlijn, de Philharmonie in Sint-Petersburg, Bolshoi Theater in Moskou, Konserthus in Oslo, Auditorio Nacional in Madrid, Oji Hall in Tokio, Library of Congress in Washington, Carnegie Hall en Lincoln Center in New York. Il Giardino Armonico werkt regelmatig samen met bekende solisten als Cecilia Bartoli, Katia en Marielle Labèque, Viktoria Mullova, Eva Mei, Sumi Jo, Sara Mingardo, Lynne Dawson, Christoph Prégardien, Véronique Gens en Giuliano Carmignola zowel voor concerten als operaproducties zoals Monteverdi's 'L'Orfeo', Händels 'Agrippina', 'Il Trionfo del Tempo e del Disinganno' en 'La Resurrezione', Pergolesi's 'La serva Padrona' en J.A. Hesses oratorium 'I Pellegrini al Sepolcro di Nostro Signore'. Il Giardino Armonico heeft een exclusiviteitscontract met Teldec Classics. Il Giardino Armonico sleepte tal van prestigieuze prijzen in de wacht waaronder een Grammy Award en een Diapason d'Or voor de opnamen van Vivaldi's concerti voor cello en orkest, de Echo Preis voor de opname van Bachs Brandenburgse Concerti en nog een Grammy Award voor de Vivaldi-cd met Cecilia Bartoli, verschenen bij Decca.

www.ilgiardinoarmonico.net

Il Giardino Armonico © David Ellis

Giovanni Antonini

Giovanni Antonini (*1965, Milaan) studeerde muziek aan de Civica Scuola di Musica in Milaan en aan het Centre de Musique in Genève. Antonini is stichtend lid van het barokensemble Il Giardino Armonico dat hij sinds 1989 leidt en waarmee hij naast dirigent ook als blokfluit- en traversosolist optreedt. Hij is een regelmatige gast op de grote oude muziekfestivals zoals de Salzburger Osterfestspiele. Antonini dirigeerde Il Giardino Armonico in barokopera's als Monteverdi's 'Orfeo', Händels 'Agrippina' en 'Acis, Galatea e Polifemo' en Pergolesi's 'La Serva padrona'. De opnamen van Il Giardino Armonico onder zijn leiding werden vaak bekroond met de Diapason d'Or, Choc de la Musique, Grand Prix des Discophiles, Gramophone Award, Echo-Preis, Cecilia Prijs en de Fondazione Cini Award van Venetië. Ondertussen werkt Antonini als dirigent ook samen met andere ensembles en orkesten zoals o.a. het Kammerorchester Basel waarmee hij in 2005 de Eerste en Tweede Symfonie van Beethoven op cd zette. Hij is tevens gastdirigent van The Orchestra of the Age of Enlightenment. De opname met Viktoria Mullova van Vivaldi's vioolconcerti won in 2005 de Diapason d'Or. In 2004 nodigde Sir Simon Rattle hem uit om de Berliner Philharmoniker te dirigeren in barok en klassiek repertoire. Daarnaast is Antonini regelmatig gastdirigent bij de Deutsche Kammerphilharmonie Bremen, de Camerata Academica Salzburg, het Rundfunk-Sinfonieorchester Berlin, het Münchener Kammerorchester, Gewandhausorchester Leipzig, Tonhalle Orchester Zürich en het Spaans Nationaal Orkest.

G. Antonini © David Ellis

IL GIARDINO ARMONICO

muzikale leiding en blokfluit solo

Giovanni Antonini

1ste viool

Stefano Barneschi

Fabrizio Cipriani

Carlo Lazzaroni

Ayako Matsunaga

2de viool

Marco Bianchi

Francesco Colletti

Maria Cristina Vasi

Luca Giardini

altviool

Liana Mosca

Alice Bisanti

cello

Paolo Beschi

Elena Russo

contrabas

Giancarlo De Frenza

harp

Margret Koell

klavecimbel

Riccardo Doni

BINNENKORT IN DESINGEL

QUATUOR MODIGLIANI

F SCHUBERT Strijkkwartet nr 6 in C, D46

F MENDELSSOHN Strijkkwartet nr 2 in a, opus 13

C DEBUSSY Strijkkwartet in g, opus 10

© Carole Bellaiche

DI 24 MEI 2011 20 uur / blauwe zaal

€ 20, € 16 basis € 16, € 12 -25/65+ € 8 -19 jaar

INLEIDING Adeline Boeckert 19.15 uur / blauwe foyer

2010-2011 architectuur theater dans muziek

ABO:

TICKETS:

deSingel

Desguinlei 25 / B-2018 Antwerpen
ma → vr 10 → 19 uur / za 16 → 19 uur

www.desingel.be

tickets@desingel.be

T +32 (0)3 248 28 28

F +32 (0)3 248 28 00

deSingel is een kunstinstelling van de Vlaamse Gemeenschap en geniet de steun van

SA STAD ANTWERPEN

**Haven van
Antwerpen**

dS De
Standaard

Knaak
weergad
focus

Klarn

**SO
BRA**

hoofdsponsor

mediasponsors